

Rapport

Datum: 26 september 2005
Rapportnummer: 2005/292

Klacht

Verzoeker klaagt erover dat een ambtenaar van het regionale politiekorps Friesland hem op 24 januari 2004 heeft aangehouden.

Verzoeker klaagt erover dat een ambtenaar van het regionale politiekorps Friesland hem op 24 januari 2004 op de grond heeft gegooid of geduwd.

Verzoeker klaagt erover dat het regionale politiekorps Friesland hem op 24 januari 2004 langer dan nodig heeft opgehouden aan het politiebureau.

Beoordeling

Algemeen

1. In de ochtend van zaterdag 24 januari 2004 vond er een eenzijdig ongeval plaats op het verkeersplein in de Rijksweg A7 te Joure. Een automobilist was aldaar door een waarschuwingshek gereden en was vervolgens tegen een lantaarnpaal tot stilstand gekomen. De bestuurder liet het beschadigde voertuig achter op de plaats van de aanrijding. Een medewerker van de Wegenwacht van de ANWB was ter plaatse. Hij meldde het ongeval om omstreeks 08:10 uur bij het regionale politiekorps Friesland. Hij had (tenminste) één man zien weglopen, en kon daarvan een signalement doorgeven. Blijkens zijn informatie betrof het een man die een witte of zilverkleurige jas droeg en een baseball petje op had. Hij meldde de politie verder dat er door de aanrijding schade was ontstaan.

Een politieambtenaar van het regionale politiekorps Friesland stelde op de plaats van het ongeval een onderzoek in.

2. Twee politieambtenaren van het regionale politiekorps Friesland, H. en E., waren die ochtend belast met het uitvoeren van een surveillance. Zij reden in een dienstvoertuig op de Rijksweg A7, en troffen om omstreeks 08:30 uur op het verkeersplein te Joure hun collega aan, die daar bezig was met het onderzoek naar aanleiding van de aanrijding. Aan H. en E. werd informatie over de zaak verstrekt. Hun werd gevraagd uit te kijken naar de verdachte, en om hem bij aantreffen aan te houden in verband met het verlaten van de plaats van een ongeval.

Gebleken is dat de politieambtenaren H. en E. beschikten over het signalement dat de verdachte gekleed was in een lichtkleurige jas of jack. Niet is gebleken dat zij bekend waren met de informatie dat de verdachte een baseball petje droeg. Kennelijk was deze informatie niet of niet goed doorgekomen. Verder was hun bekend dat de kentekenhouder afkomstig was uit Groningen.

3. Een aantal politieambtenaren, waaronder H. en E., stelden in de omgeving van het ongeval een opsporingsonderzoek in. Het onderzoek richtte zich op de eventuele vlucht-route van de verdachte. De politieambtenaren hielden er rekening mee dat de verdachte in de richting van Groningen zou vluchten, nu dit de thuisbasis was van de auto. Zij bezochten alle tankstations in de omgeving, alsmede een vestiging van McDonald's restaurant, op zoek naar de verdachte. Ook zochten zij de weg af in de richting van Groningen.

4. Met betrekking tot het specifiek door politieambtenaren H. en E. verrichte opsporingsonderzoek is het volgende gebleken. Op een gegeven moment kwamen zij aan bij een tankstation aan de A7, gelegen tussen Joure en Heerenveen. Een medewerkster van het pompstation vertelde desgevraagd dat het haar was opgevallen dat er die ochtend een lange jongeman met een grijs jack of jas was binnen geweest, alleen om gebruik te maken van het toilet. Hij droeg een petje. Zij gaf aan te beschikken over een video-opname waarop de man te zien zou zijn. Blijkens het proces-verbaal vond politieambtenaar H. dat deze omschrijving niet helemaal strookte met het eerder verkregen signalement. Hij ondernam met deze informatie op dat moment geen verdere actie.

Vervolgens reden H. en E. naar station Heerenveen; zij vermoedden dat de verdachte met de bus of de trein zou terugreizen naar Groningen. Onderweg naar het station kwam hun in een straat in Heerenveen een lijnbus tegemoet, die op weg was naar Groningen. Het was inmiddels omstreeks 09:10 uur. De politieambtenaren gaven de bus een stopteken. Politieambtenaar H. stapte in en trof daar verzoeker aan.

5. Verzoeker reisde elke zaterdag van zijn woonplaats X naar Y, om daar zijn zieke oom te bezoeken en te verzorgen. Verzoeker reisde altijd met het openbaar vervoer. Na een gedeelte van de reis tot aan Heerenveen met de trein te hebben afgelegd, nam hij dan de bus richting Groningen, tot aan de woonplaats van zijn zuster. Het laatste gedeelte van de reis legde hij op een van haar geleende fiets af. Ook op zaterdag 24 januari 2004 ondernam verzoeker deze reis. Hij stapte omstreeks 09:05 uur te Heerenveen in de bus. Verzoeker, 59 jaar oud, droeg die dag een lichtgekleurde jas, dan wel een lichtgekleurd jack. Hij droeg geen baseball pet.

6. H. constateerde dat verzoeker was gekleed in een beige jas dan wel jack. Toen bleek dat verzoeker zich niet kon legitimeren, hield H. hem staande wegens een verdenking van het verlaten van de plaats van een ongeval, strafbaar gesteld in artikel 7, eerste lid van de Wegenverkeerswet 1994 (zie Achtergrond, onder 2.), en vroeg hem naar zijn naam. Verzoeker gaf zijn naam niet, maar vroeg de politieambtenaar waarom hij dit wilde weten. H. legde uit dat hij bezig was met een onderzoek naar aanleiding een aanrijding en vroeg hem opnieuw naar zijn naam. Verzoeker gaf deze niet. Naar zijn zeggen vroeg hij H. een aantal keren om een toelichting op zijn optreden. H. vermoedde dat verzoeker iets te maken kon hebben met de aanrijding, en hield hem aan op verdenking van het verlaten van de plaats van een ongeval.

7. H. vertelde verzoeker dat hij mee moest naar het bureau. In het onderzoek is naar voren gekomen dat politieambtenaar H. verzoeker met kracht overeind trok en tussen de banken, aan de andere kant van het gangpad, op de grond duwde. H. deed verzoeker vervolgens de handboeien om, en bracht hem ter voorgeleiding voor een hulpofficier van justitie over naar het politiebureau te Heerenveen.

I. Ten aanzien van het aanhouden

Bevindingen

1. Verzoeker klaagt er in de eerste plaats over dat politieambtenaar H. hem op 24 januari 2004 heeft aangehouden.

Verzoeker heeft aangegeven het signalement waar het om ging erg vaag te vinden. Hij was voorts van mening dat de politieambtenaar zich had dienen te realiseren dat er vele buslijnen van Heerenveen naar Groningen voerden. Bovendien waren er in de omgeving nog verscheidene andere bussen waarmee de betrokkene zich zou kunnen laten vervoeren. In al die bussen zouden verschillende personen kunnen worden aangetroffen die aan het vage signalement zouden beantwoorden, aldus verzoeker. Ook had de betrokkene er volgens verzoeker voor kunnen kiezen zich eerst te verschuilen, of verder te liften of te lopen. Volgens verzoeker was het arbitrair te denken dat de dader in de bus zou zitten waarin hij zat, en kon de betrokken politieambtenaar geen 'redelijk vermoeden van schuld' jegens hem aanwezig achten.

2. De beheerder van het regionale politiekorps Friesland verwees in reactie op de klacht naar zijn beslissing in de interne klachtprocedure om de klacht ongegrond te verklaren. De korpsbeheerder liet weten geen redenen te zien om van deze beslissing af te wijken. De korpsbeheerder had zich in de interne klachtprocedure gebaseerd op het advies van de Klachtencommissie Politie Friesland. De klachtencommissie was op basis van de stukken en de verklaringen van de betrokkenen tot de conclusie gekomen dat de gedraging van de politie behoorlijk was geweest, nu de aanhouding was verricht volgens de wettelijke eisen.

Daarnaar door de Nationale ombudsman gevraagd, liet de politie Friesland weten dat de betrokken ambtenaar de verdenking jegens verzoeker had gebaseerd op de volgende omstandigheden. Ten eerste voldeed verzoeker aan het signalement waarover politieambtenaar H. op dat moment beschikte. Ten tweede bevond hij zich in de bus naar Groningen, waarvan H. op voorhand het vermoeden had dat de verdachte gebruik zou maken op terugreis naar Groningen.

Betrokken politieambtenaar H. merkte verzoeker als verdachte aan al vóór het moment dat hij hem vroeg zich te legitimeren.

Beoordeling

3. Het vereiste van actieve en adequate informatieverwerving houdt in dat bestuursorganen bij de voorbereiding van hun handelingen de relevante informatie verwerven. Wanneer het gaat om de opsporing van strafbare feiten, is dit in artikel 27 van het Wetboek van Strafvordering te herkennen in het vereiste dat iemand slechts als verdachte kan worden aangemerkt indien het vermoeden van schuld steunt op specifieke feiten of omstandigheden van het geval, en dit vermoeden bovendien naar objectieve maatstaven gemeten redelijk is (zie Achtergrond, onder 1.).

4. Het signalement dat de verdachte gekleed was in een licht kleurige jas of jack is naar het oordeel van de Nationale ombudsman op zichzelf bezien erg weinig gedetailleerd. Voorts wordt overwogen dat de verdachte beschikte over een aantal verschillende mogelijkheden om zich van de plaats van het ongeval te verwijderen. Hij kon zich een uur na het ongeval dan ook inmiddels in een verscheidenheid aan vervoermiddelen of op een groot aantal verschillende plaatsen bevinden.

Een en ander leidt tot het oordeel dat de feiten en omstandigheden zoals door de betrokken ambtenaar naar voren gebracht niet in redelijkheid konden leiden tot een vermoeden van schuld aan enig strafbaar feit ten aanzien van verzoeker. De betrokken politieambtenaar kon verzoeker dan ook niet op deze informatie als verdachte aanmerken. Vereist was dat de betrokken ambtenaar aanvullend onderzoek had verricht, alvorens over te gaan tot het vaststellen van een verdenking. Geconcludeerd moet worden dat er in dit geval sprake is geweest van een schending van het vereiste van actieve en adequate informatieverwerving.

De onderzochte gedraging is niet behoorlijk.

II. Ten aanzien van het naar de grond werken

Bevindingen

1. Verzoeker klaagt er in de tweede plaats over dat H. hem in de bus op de grond heeft gegooid of geduwd.

2. Verzoeker heeft onder meer het volgende naar voren gebracht. Toen politieambtenaar H. hem vertelde dat hij mee moest naar het bureau, deelde verzoeker hem mee niet zonder meer te willen meewerken. Verzoeker stond dan ook niet dadelijk op uit zijn zitplaats toen H. hem zei dat hij moest meekomen.

Uit het proces-verbaal van bevindingen is gebleken dat politieambtenaar H. verzoeker een paar keren bij zijn arm vastpakte, maar dat verzoeker zich telkens los trok. H. pakte verzoeker vervolgens met kracht beet en duwde hem tussen de banken aan de andere zijde van de bus omdat hij zich tegen de aanhouding verzette, aldus de tekst van het proces-verbaal.

Het voorgaande overziend is voldoende komen vast te staan dat verzoeker zich bij zijn aanhouding verzette, en dat H. hem met kracht beetpakte en tussen de banken in de bus duwde.

3. De korpsbeheerder liet weten deze klacht ongegrond te achten. Ook in de interne klachtprocedure had hij deze klacht ongegrond verklaard, gelet op het hiervóór, onder I.2. genoemde advies van de klachtencommissie.

Beoordeling

4. Behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen heeft een ieder recht op onaantastbaarheid van zijn lichaam. In artikel 8, eerste lid Politiewet (zie Achtergrond, onder 3.) is bepaald dat een politieambtenaar in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening bevoegd is geweld te gebruiken, wanneer het daarmee beoogde doel dit, mede gelet op de aan het gebruik van geweld verbonden gevaren rechtvaardigt en dat doel niet op een andere wijze kan worden bereikt. Tevens is in dit artikel bepaald dat aan het gebruik van geweld zo mogelijk een waarschuwing vooraf gaat.

Het met kracht beetpakken van verzoeker en hem tussen de banken op de grond duwen aan de andere zijde van de bus, is aan te merken als "geweld".

5. Voor de beoordeling van de vraag of het toegepaste geweld de toets der kritiek kan doorstaan, is ten eerste van belang de vraag of de politieambtenaren optraden in de rechtmatige uitoefening van hun bediening. Zoals hierboven is overwogen, kon de politieambtenaar verzoeker niet in redelijkheid aanmerken als verdachte van het verlaten van de plaats van een ongeval. Hij was derhalve ook niet bevoegd om hem staande te houden en aan te houden. De politieambtenaar trad hiermee niet op in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening en was derhalve niet bevoegd geweld te gebruiken jegens verzoeker. Geconcludeerd moet worden dat genoemd grondrecht op onaantastbaarheid van het lichaam op een niet te rechtvaardigen wijze is geschonden.

De onderzochte gedraging is in zoverre niet behoorlijk.

III. Ten aanzien van het ophouden op het politiebureau

Bevindingen

1. Verzoeker klaagt er in de derde plaats over dat het regionale politiekorps Friesland hem op 24 januari 2004 langer dan nodig heeft opgehouden aan het politiebureau.

2. Ook op dit punt bleef de korpsbeheerder bij zijn in de interne klachtprocedure ingenomen standpunt; hij achtte de klacht ongegrond.

De korpsbeheerder liet in reactie op de klacht weten dat verzoeker om 9:15 uur aankwam op het politiebureau. Hij werd om 10:05 voorgeleid voor de hulpofficier van justitie, om 11:00 uur verhoord en om 11:50 uur heengezonden. Verzoeker werd met ingang van 11:45 uur niet meer als verdachte aangemerkt, aldus de korpsbeheerder.

Beoordeling

3. Het aanhouden van een persoon alsmede het overbrengen en ophouden van die persoon op het politiebureau is een vorm van vrijheidsontneming. Het verbod van onrechtmatige vrijheidsontneming houdt voor bestuursorganen in dat zij buiten de bij of krachtens de wet bepaalde gevallen niemand zijn vrijheid mogen ontnemen.

In artikel 15 van de Grondwet (zie Achtergrond, onder 4.) is het verbod van onrechtmatige vrijheidsontneming neergelegd. Dat verbod brengt mee dat de politie alleen in de bij of krachtens de wet bepaalde gevallen iemand mag staande houden, aanhouden en ophouden op het politiebureau.

4. Hierboven is vastgesteld dat politieambtenaar H. verzoeker niet in redelijkheid kon aanmerken als verdachte van het verlaten van de plaats van een ongeval. Nu hij verzoeker ten onrechte als verdachte heeft aangemerkt en mitsdien niet bevoegd was om hem ter zake aan te houden, moet worden geconcludeerd dat de politie het in de Grondwet neergelegde verbod van onrechtmatige vrijheidsontneming op een niet te rechtvaardigen wijze heeft geschonden door verzoeker op het politiebureau op te houden voor onderzoek.

De onderzochte gedraging is ook op dit punt niet behoorlijk.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van het regionale politiekorps Friesland is gegrond ten aanzien van:

- het aanhouden, wegens schending van het vereiste van actieve en adequate informatieverwerving;
- het toegepaste geweld, wegens niet gerechtvaardigde schending van het recht op onaantastbaarheid van het lichaam;
- het ophouden op het politiebureau, wegens schending van het verbod van onrechtmatige vrijheidsontneming.

Onderzoek

Op 27 oktober 2004 ontving de Nationale ombudsman een verzoekschrift van de heer H. te Zwolle, met een klacht over een gedraging van het regionale politiekorps Friesland.

Naar deze gedraging, die wordt aangemerkt als een gedraging van de beheerder van het regionale politiekorps Friesland (de burgemeester van Leeuwarden), werd een onderzoek ingesteld.

In het kader van het onderzoek werd de korpsbeheerder verzocht op de klacht te reageren en een afschrift toe te sturen van de stukken die op de klacht betrekking hebben. Tevens werd hem een aantal specifieke vragen gesteld. Ook de betrokken politieambtenaar werd in de gelegenheid gesteld op de klacht te reageren.

In verband met zijn verantwoordelijkheid voor justitieel politieoptreden werd ook de hoofdofficier van justitie te Leeuwarden over de klacht geïnformeerd en in de gelegenheid gesteld zijn zienswijze kenbaar te maken, voor zover daarvoor naar zijn oordeel reden was. De genoemde hoofdofficier van justitie maakte van deze gelegenheid geen gebruik.

Tijdens het onderzoek kregen de korpsbeheerder en verzoeker de gelegenheid op de door ieder van hen verstrekte inlichtingen te reageren.

Het resultaat van het onderzoek werd als verslag van bevindingen gestuurd aan betrokkenen. De betrokken ambtenaar deelde mee zich met de inhoud van het verslag te kunnen verenigen. De reactie van verzoeker gaf aanleiding het verslag te wijzigen.

Informatieoverzicht

De bevindingen van het onderzoek zijn gebaseerd op de volgende informatie:

Mutatie uit het dag- en nachtrapport van het regionale politiekorps Friesland van het politieoptreden op 24 januari 2004;

Proces-verbaal van de aanhouding van verzoeker, op ambtsbelofte opgemaakt door politieambtenaar H., gesloten op 7 mei 2004;

Proces-verbaal van bevindingen, op ambtsbelofte opgemaakt door politieambtenaar H. en gesloten op 7 mei 2004;

Klachtbrief van verzoeker van 26 januari 2004 gericht aan het regionale politiekorps Friesland;

Brief van 29 april 2004 van de chef van het district Heerenveen van het regionale politiekorps Friesland, waarin verzoeker wordt meegedeeld dat zijn klacht niet gegrond wordt geacht;

Klachtbrief van verzoeker van 18 juni 2004 gericht aan de beheerder van het regionale politiekorps Friesland;

Nadere toelichting van 1 september 2004 van verzoeker gericht aan de Klachtencommissie Politie Friesland;

Brief (kennelijk foutief) gedateerd 8 juli 2004 van de beheerder van het regionale politiekorps Friesland waarin verzoeker wordt meegedeeld dat zijn klacht niet gegrond wordt geacht, met als bijlage het aan de korpsbeheerder gerichte advies van de Klachtencommissie Politie Friesland van 2 september 2004;

Verzoekschrift van 23 oktober 2004 gericht aan de Nationale ombudsman, met bijlagen;

Nadere toelichting van verzoeker van 29 december 2004 aan de Nationale ombudsman;

Standpunt van 7 februari 2005 van de beheerder van het regionale politiekorps Friesland gericht aan de Nationale ombudsman, met bijlagen;

Reactie van verzoeker van 7 maart 2005 op het standpunt van de korpsbeheerder;

Nadere informatie van 11 april 2005 van de korpsbeheerder aan de Nationale ombudsman, met bijlage;

Nadere reactie van verzoeker van 3 mei 2005.

Bevindingen

Zie onder Beoordeling.

Achtergrond

1. Wetboek van Strafvordering

Artikel 27, eerste lid

"Als verdachte wordt vóórdat de vervolging is aangevangen, aangemerkt degene te wiens aanzien uit feiten of omstandigheden een redelijk vermoeden van schuld aan eenig strafbaar feit voortvloeit."

2. Wegenverkeerswet 1994

Artikel 7, eerste lid

"1. Het is degene die bij een verkeersongeval is betrokken of door wiens gedraging een verkeersongeval is veroorzaakt,

verboden de plaats van het ongeval te verlaten indien:

a. bij dat ongeval, naar hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden, een ander is gedood dan wel letsel of schade aan een ander is toegebracht;

b. daardoor, naar hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden, een ander aan wie bij dat ongeval letsel is toegebracht, in hulpeloze toestand wordt achtergelaten."

3. Politiewet 1993

3.1. Artikel 8

"1. De ambtenaar van politie die is aangesteld voor de uitvoering van de politietaak is bevoegd in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening geweld te gebruiken, wanneer het daarmee beoogde doel dit, mede gelet op de aan het gebruik van geweld verbonden gevaren, rechtvaardigt en dat doel niet op een andere wijze kan worden bereikt. Aan het gebruik van geweld gaat zo mogelijk een waarschuwing vooraf."

3.2. Artikel 64

"1. De korpsbeheerder van het regionale politiekorps waarbij de ambtenaar van politie is aangesteld over wiens gedraging een klacht is ingediend, draagt zorg voor de behandeling van deze klacht."

4. Grondwet

Artikel 15

"1. Buiten de gevallen bij of krachtens de wet bepaald mag niemand zijn vrijheid worden ontnomen."

5. Algemene wet bestuursrecht

Artikel 9:5

"Zodra het bestuursorgaan naar tevredenheid van de klager aan diens klacht is gekomen, vervalt de verplichting tot het verder toepassen van dit hoofdstuk."